

Alakoulun tukioppilastoiminnan opas

Johdanto

Tukioppilaat toimivat koulussa silminä ja korvina. He rakentavat hyvää ryhmähenkeä ja kiusaamisen vastaista normia sekä huolehtivat, ettei kukaan jäisi yksin. Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) on kehittänyt tukioppilastoimintaa jo yli 50 vuoden ajan.

Tukioppilastoiminta on kehitetty alun perin yläkoulun hyvinvointityötä tukevaksi toimintamalliksi, mutta myös alakouluissa on tarve oppilaita osallistavalle, yhteisölliselle toimintamallille.

Tämä materiaali johdattaa sinut alakoulun tukioppilastoiminnan maailmaan. Saat vinkkejä ja ideoita laadukkaan tukioppilastoiminnan toteuttamiseen. Oppaan lopusta löydät koulutusrunгон tukioppilaiden peruskoulutukseen.

Antoisia hetkiä alakoulun tukioppilastoiminnan parissa!

Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Oppaan käyttäminen

- 1 Ylälaidassa on oppaan **sisällysluettelo**, josta voi siirtyä osioiden välillä
- 2 Oppaan voi tulostaa paperi- tai pdf-versioksi alla olevasta **Tulosta opas** -napista. Tulostusasetuksista voi määritellä tulostettavat sivut sekä taustakuvat ja värit.
- 3 Oppaan lopusta **Ladattavista materiaaleista** löytyy koulutusdiat sekä opas pdf-koosteena.

Mitä on tukioppilastoiminta alakoulussa?

Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) tukioppilastoiminnassa oppilaat ovat itse merkittävässä roolissa luomassa kouluun mukavaa ilmapiiriä, jossa jokaisella oppilaalla on hyvä olla, eikä kukaan jää ulkopuolelle. Se on ennen kaikkea arjen pieniä tekoja, välittämistä, toisen huomioimista, mukaan pyytämistä, moikkaamista ja kuulumisten kysymistä. Kun koulussa on kiva ilmapiiri, eikä tarvitse pelätä jäävänsä välitunnilla yksin tai joutuvansa kiusatuksi, on kouluun kiva tulla.

Tukioppilastoiminnalla on pitkät perinteet. Sitä on toteutettu Suomessa ja yli 50 vuoden ajan. Tällä hetkellä tukioppilastoimintaa toteutetaan yli 90 % suomenkielisiä ylä- ja yhtenäiskouluja.

Syksyllä 2022 MLL aloitti kehittämään tukioppilastoiminnasta alakoulun toimintaympäristöön soveltuvaa toimintamallia. Kehittämistyötä on tehty tiiviissä yhteistyössä kokeilu- ja pilottikoulujen kanssa. Kokemukset alakoulun tukioppilastoiminnasta ovat hyvin positiivisia ja kehittämistyö jatkuu.

Tukioppilastoiminnan lähtökohtia

Tukioppilastoiminnassa on tärkeää, että tukioppilaat itse pääsevät suunnittelemaan ja toteuttamaan toimintaa. Tästä syystä toiminta on aina sen vuoden tukioppilaiden näköistä ja jokaisessa koulussa omanlaistansa.

Tukioppilastoimintaa ohjaavat valtakunnalliset tavoitteet ja arvot. Ne luovat toiminnalle perustan sekä ohjaavat tukioppilaiden toimintaa ja vuorovaikutusta muiden oppilaiden kanssa.

Tukioppilastoiminnan tavoitteet

1. Vahvistaa myönteistä ja turvallista ilmapiiriä

Tukioppilaiden toiminta lisää myönteistä ja turvallista ilmapiiriä, mikä edistää oppilaiden kouluviihtyvyyttä. Turvallisen ilmapiirin tunnistaa siitä, että oppilailla on tunne kuulluksi, nähdyksi ja arvostetuksi tulemisesta omana itsenään. Turvallinen ilmapiiri edistää oppimista.

2. Lisätä oppilaiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä

Tukioppilastoiminta edistää sekä tukioppilaiden että koko koulun oppilaiden osallisuutta vahvistamalla yhteisöllisyyttä ja luomalla mahdollisuuksia vaikuttaa koulun arkeen.

3. Ehkäistä kiusaamista ja yksinäisyyttä

Tukioppilaat toimivat roolimalleina, luovat turvallista ilmapiiriä, ryhmäyttävät uusia oppilaita ja järjestävät yhteisöllisiä tapahtumia. He toimivat silminä kiusaamistilanteissa, tarjoten tukea kiusatuille ja rohkaisten kaikkia ottamaan vastuuta toistensa hyvinvoinnista.

Tukioppilastoiminnan arvot

Yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuus on jokaisen yksilön arvostamista omana itsenään. Tukioppilastoiminta vahvistaa kykyä arvostaa itseä ja toisia yhdenvertaisina ja ainutlaatuisina yksilöinä. Tukioppilaan tehtävä on levittää yhdenvertaisuuden ajatusta kouluyhteisössä.

Vapaaehtoisuus

Tukioppilaiden vapaaehtoisuus ilmenee haluna kantaa vastuuta ja toimia kouluyhteisön hyväksi. Jokaisen panosta arvostetaan yhteisessä toiminnassa, ja kaikille löytyy oma roolinsa tukioppilastoiminnassa. Vapaaehtoistyötä tehdään omien voimavarojen mukaan, koulutyötä kuormittamatta.

Ilo

Ilo näkyy tukioppilastoiminnassa yhteisöllisyytenä, yhdessä tekemisen riemuna ja onnistumisen kokemuksina. Yhteiset tapahtumat, tempaukset ja ryhmäytymishetket tuovat iloa niin tukioppilaille kuin koko kouluyhteisölle, vahvistaen yhteenkuuluvuuden tunnetta ja hyvää mieltä kaikille.

Luottamuksellisuus

Tukioppilas arvostaa ja vaalii hänelle annettua luottamusta. Vakavissa asioissa tukioppilaan tulee ottaa huoli puheeksi koulun aikuisen kanssa, ja tukioppilaalla on oikeus puhua aikuisen kanssa luottamuksellisesti.

Lapsuuden ja nuoruuden arvostus

Tukioppilastoiminta tarjoaa oppilaille mahdollisuuden vaikuttaa omaan ympäristöönsä. Lapset ja nuoret ovat oman elämänsä asiantuntijoita, ja vertaistuellalla on suuri merkitys lapsuudessa ja nuoruudessa. Yhteisön tuki, osallistaminen ja kannustaminen auttavat nuoria kasvamaan ja kehittymään omilla vahvuuksillaan.

Osallisuuden ja oppilaiden äänen kuuleminen

Tukioppilastoiminnassa korostuu oppilaan mielipiteiden ja kokemusten kuuleminen. Oppilaat ovat mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja arvioimassa. Toiminta rohkaisee oppilaita ottamaan vastuuta omasta hyvinvoinnistaan ja ympäristöstään, mikä vahvistaa heidän osallisuuttaan ja ääntään koulun arjessa.

Miten pääset alkuun?

Tukioppilastoimintaa voidaan toteuttaa monin eri tavoin, riippuen koulun resursseista ja tarpeista. Uuden toiminnan käynnistämisessä kannattaa edetä seuraavasti:

1 Nivokaa koulun hyvinvointityöhön

Koulun johto ja henkilökunta tutustuvat tukioppilastoimintaan: mitä tukioppilastoiminta on ja miksi se aloitetaan. Tukioppilastoiminta on tärkeää saada alusta alkaen kiinteäksi osaksi koulun hyvinvointityötä. Toiminta kannattaa kirjata koulun vuosittaiseen toimintasuunnitelmaan ja sisällyttää osaksi koulun yhteisöllistä oppilashuoltoa. Toiminta on hyvä kirjata myös koulun kiusaamisen vastaiseen suunnitelmaan. Kouluissa on usein muutakin oppilaiden osallisuustoimintaa, kuten oppilaskunta, kummioppilastoiminta tai välkäratoiminta. Toimintojen välillä on hyvä tehdä työnjakoa ja toteuttaa myös yhteisiä projekteja kouluilmapiiriin kehittämiseksi.

2 Olkaa yhteydessä

Ota yhteyttä oman alueesi MLL:n tukioppilastoiminnan koordinaattoriin ja kerro, että olette aloittamassa alakoulun tukioppilastoiminnan. Koordinaattorilta saat tukea ja apua toiminnan käynnistämiseen ja ohjaamiseen. Kun sinut on lisätty MLL:n ylläpitämään Koulurekisteriin tukioppilasohjaajaksi, saat ohjaajakirjeen, joka sisältää ajankohtaista tietoa toiminnasta.

> **Katso yhteystiedot**

3 Valmistelkaa rakenteet

Tukioppilastoiminnalle tulee luoda selkeät rakenteet koulun arkeen. Tähän tarvitaan erityisesti koulun johdon tukea. Sopikaa ohjaajien ajankäytöstä ja palkkiosta sekä käytännön järjestelyistä kuten tukioppilaiden kokoontumiskäytännöistä, yhteydenpitotavoista ja tukioppilaiden mahdollisuuksista olla poissa omilta tunneilta.

4 Valitkaa tukioppilasohjaajat

Tukioppilasohjaajiksi tarvitaan kaksi motivoitunutta koulun aikuista. On hyvä, jos ainakin toinen ohjaajista on luokkaopetukseen sitomaton, esimerkiksi kouluvalmentaja tai erityisopettaja.

> **Lue lisää ohjaajien valinnasta**

5 Ilmoittautukaa ohjaajakoulutukseen

Tukioppilasohjaajan peruskoulutus antaa vahvan pohjan toiminnan ohjaamiseen koululla. Koulutuksissa pääsee myös tapaamaan muiden koulujen tukioppilasohjaajia ja vaihtamaan kokemuksia toiminnasta.

> **Lue lisää koulutuksista**

6 Tutustukaa tukioppilastoiminnan materiaaleihin

Tukioppilastoimintaan on paljon valmista materiaalia, jota kannattaa hyödyntää toiminnassa. Osa aineistoista on suunnattu yläkouluun, mutta voit hyödyntää niitä soveltuvin osin.

> **Tutustu materiaaleihin**

7 Valitkaa tukioppilaat

Uudet tukioppilaat valitaan 4.–6.-luokkalaisista. Tukioppilaiksi tarvitaan monenlaisia oppilaita erilaisin vahvuuksin. Tärkeintä on, että tukioppilas on motivoitunut toimimaan koulussa toisten hyväksi. Kouluilla on erilaisia tapoja tukioppilaiden valintaan. Koska tukioppilana toimimisessa keskeistä on oma motivaatio, haetaan tukioppilaaksi usein vapaamuotoisella hakemuksella ja hakijat haastatellaan. Tukioppilaiden määrä vaihtelee kouluittain. Toimintaa käynnistettäessä on hyvä aloittaa pienemmällä joukolla (esim. 6-10 tukioppilasta), tukioppilaiden määrää voi kasvattaa toiminnan vakiinnuttua. Ensimmäisten tukioppilaiden rekrytoinnissa kannattaa pyytää koulun henkilökunnalta suosituksia sopivista oppilaista ja kannustaa heitä hakemaan mukaan toimintaan.

> **Lue lisää tukioppilaiden valinnasta**

8 Kouluttakaa tukioppilaat

Tukioppilaat tarvitsevat riittävät valmiudet toimintaan. Tukioppilaiden peruskoulutusmallin (8 h) löydät tästä oppaasta. Myös MLL:ltä voi tilata ulkopuolisen kouluttajan. Tukioppilasryhmän ryhmäytämiseen kannattaa käyttää aikaa. Se vahvistaa yhteishenkeä, lisää motivaatiota ja parantaa yhteistyötä.

> **Lue lisää tukioppilaiden kouluttamisesta**

9 Suunnitelkaa toiminta ja tehkää vuosikello

Laadukas tukioppilastoiminta on suunnitelmallista. Tukioppilastoiminnalle tehdään vuosittain toimintasuunnitelma, joka muokkautuu ja täydentyy lukuvuoden edetessä. Toiminnan suunnittelussa keskeistä on tukioppilaiden osallisuus – toiminta on kulloisenkin ryhmän näköistä.

> **Lue lisää toimintasuunnitelman tekemisestä**

10 Tehkää tukioppilastoiminnasta näkyvää

Koko koulu yhteisön pitää tietää, miksi koulussa toteutetaan tukioppilastoimintaa, miten sitä toteutetaan ja ketkä toimivat tukioppilaina. Vierailkaa tukioppilaiden kanssa opekokouksessa ja kiertäkää luokissa esittäytymässä. Koulun väen lisäksi

on tärkeä tiedottaa koteja siitä, kuinka tukioppilastoimintaa hyödynnetään koulussanne osana koulun hyvinvointityötä.

> [Lue lisää tukioppilaiden näkyvyydestä](#)

Näin koulutat alakoulun tukioppilaat

Tukioppilaiden peruskoulutus antaa valmiudet toimia tukioppilaana omassa koulussaan.

Peruskoulutuksen tavoitteena on, että oppilas

- 1 ymmärtää tukioppilastoiminnan arvot ja tavoitteet sekä osaa toimia niiden mukaisesti
- 2 ymmärtää tukioppilaan tehtävät
- 3 osaa tutustuttaa ja ryhmäyttää oppilaita sekä ohjata leikkejä
- 4 osaa suunnitella ja ohjata toimintaa

Alakoulun tukioppilaiden peruskoulutuksen kesto on 8 oppituntia. Se on suunniteltu kaksipäiväiseksi koulutukseksi. Ensimmäisen koulutuspäivän teemoja ovat tutustuminen, tukioppilastoiminnan perusteet sekä tukioppilaana toimiminen. Toisen koulutuspäivän teemoja ovat leikkien ja ryhmän ohjaaminen sekä toiminnan suunnittelu.

Voit muokata koulutusrunkoa tarpeittesi mukaan. Kummankin koulutuspäivän alussa on kuvaus koulutuspäivän tavoitteista, teemoista sekä harjoituksista.

8 oppitunnin peruskoulutusmalli

1.päivä

TEEMA JA SISÄLTÖ	HARJOITUKSET	TARVIKKEET
1. Aloitus ja tutustuminen <ul style="list-style-type: none">• koulutuksen tavoitteet, päivän ohjelma ja toimintatavat• tutustuminen• ryhmäytyminen	<ul style="list-style-type: none">• Minä myös 10 min• Kolme asiaa minusta 25 min	paperia, kyniä
2. Tukioppilastoiminnan perusteet <ul style="list-style-type: none">• tukioppilastoiminnan tavoitteet ja arvot• mitä tukioppilaat tekevät• monenlaiset tukioppilaat	<ul style="list-style-type: none">• Mikä motivoi? 10 min• Tukioppilastoiminnan tavoitteet 10 min• Tukioppilastoiminnan arvot 5-20 min• Tukioppilaan tehtävät 15 min• Sanaton jono 5 min• Ominaisuuksien kukka 15 min	paperia, kyniä
3. Tukioppilaana toimiminen <ul style="list-style-type: none">• koulun yhteisöllisyys• myönteinen ja turvallinen ilmapiiri• yksinäisyyden ehkäisy• kiusaamisen ehkäisy	<ul style="list-style-type: none">• Turvallinen ilmapiiri 20 min• Vastaantulijat 10 min• Yksinäiset sydämet 25 min	paperia, kyniä, liimaa

2.päivä

TEEMA JA SISÄLTÖ	HARJOITUKSET	TARVIKKEET
1. Aloitus <ul style="list-style-type: none"> päivän tavoitteet ja ohjelma lämmittely 	<ul style="list-style-type: none"> Pikatreffit 15 min 	kello tms. äänimerkkiä varten
2. Leikkien ja ryhmän ohjaaminen <ul style="list-style-type: none"> turvallinen ryhmä ja tutustumisen merkitys leikkien ohjaaminen 	<ul style="list-style-type: none"> Tyynyralli 20 min Harjoitus tekee mestarin 45 min 	2 eriväristä tyynyä tms. puhelimet/tabletit tai leikit tulostettuna
3. Toiminnan suunnittelu <ul style="list-style-type: none"> ideointi 	<ul style="list-style-type: none"> 1-2-3 10 min Ideoidaan! 45 min 	isoa paperia ja kyniä
4. Lopetus <ul style="list-style-type: none"> omat vahvuudet tukioppilaana palaute yhteenvedo 	<ul style="list-style-type: none"> Tukioppilaan vahvuudet 30 min Käsipalaute 10 min 	paperia, kyniä, lankakerä/pallo

Ensimmäinen koulutuspäivä

Tukioppilaiden ensimmäisessä koulutuspäivässä tukioppilaat:

- 1 tutustuvat toisiinsa ja ryhmäytyvät.
- 2 oppivat, mitä tukioppilastoiminta on ja miksi sitä tehdään.
- 3 oppivat tukioppilaana toimimisesta ja myönteisen ilmapiirin luomisesta.
- 4 oppivat kuinka ehkäistä yksinäisyyttä ja kiusaamista tukioppilaana toimiessa.

1. Aloitus, tutustuminen

Aloita tukioppilaiden koulutus kertomalla, mistä koulutuksessa on kyse ja minkälaisia asioita tukioppilaat tulevat oppimaan. Sopikaa yhteisistä säännöistä, jotta jokaisen on helppo ja turvallinen olo osallistua.

Kerro päivän ohjelmasta ja siitä, kuinka koulutusta on kahtena erillisenä päivänä. Kerro, että ensimmäisenä päivänä tukioppilaat tutustuvat toisiinsa ja tukioppilastoimintaan sekä siihen, kuinka tukioppilaina toimitaan. Päivä pitää sisällään toiminnallisia harjoituksia ja yhdessä tekemistä.

Näiden harjoitusten avulla oppilaat tutustuvat toisiinsa ja ryhmäytyvät:

Minä myös 10 min

Tavoite: Tutustua toisiinsa ja keskustella, minkälaiset harjoitteet ovat hyviä ryhmäytymisharjoituksia.

Kesto: 10 minuuttia.

- 1 Ohjeista oppilaat seisomaan rinkiin ja kerro: Kuulette väitteitä.** Mikäli väite pitää kohdallasi paikkansa, astu askel eteenpäin /vaihda paikkaa jonkun kanssa, jonka kohdalla väite myös pitää paikkaansa/ nosta käsi tai peukku.
 - Heräsin tänä aamuna väsyneenä.
 - Pidän kirjojen lukemisesta
 - Minulla on lemmikki
 - Harrastan jonkin instrumentin soittamista
 - Osaan yli kolmea kieltä
 - Minulla on sisaruksia
 - Pidän urheilusta
 - Asun yli kahden kilometrin päässä koulusta
 - Suosikkijäätelömakuni on suklaa.
 - *Oppilaat voivat myös itse keksiä väittämiä.*
- 2 Keskustelkaa:**
 - Mikä oli harjoituksen tavoite?
 - Oliko harjoitus hyvä? Miksi?
 - Millaiset harjoitukset ovat hyviä uudessa ryhmässä, kun kaikki eivät vielä tunne toisiaan?
 - Mitä harjoitusten ohjaamisessa on tärkeää huomioida?
 - Miten tutustuminen liittyy tukioppilastoimintaan?

Kerro oppilaille: Tutustumiseen on hyvä käyttää aikaa. Se, että tuntee toiset ryhmäläiset, auttaa luomaan ryhmään turvallista ilmapiiriä. Myös tukioppilastoiminnassa tutustuminen on tärkeä teema, sillä tukioppilaat järjestävät muille oppilaille toimintaa, joka auttaa tutustumaan muihin (esim. välituntitoiminta ja leikit).

Uudessa ryhmässä tutustumiseen kannattaa käyttää ns. matalan kynnyksen harjoituksia, jollainen tämä harjoitus oli. Kaikkien oli helppo osallistua, ei tarvinnut puhua eikä ottaa katsekontaktia. Väittämät olivat sellaiset, joihin oli helppo vastata ”Minä myös”.

Kolme asiaa minusta 25 min

Tavoite: Tutustua toisiin.

Tarvikkeet: Paperia, kyniä.

Kesto: 15 minuuttia.

- 1 **Jaa** oppilaille paperit ja kynät. Jos haluat varmistaa, että keskusteluparit sekoittuvat, jaa oppilaille useamman värisiä papereita. Keskustelupariksi on löydettävä oppilas, jolla on saman värinen paperi.
- 2 **Pyydä kirjoittamaan** paperiin kolme asiaa itsestä 1–2 sanalla. Voit antaa esimerkkejä. Asiat voivat liittyä esimerkiksi kouluun, perheeseen, harrastuksiin, omiin taitoihin tai lempiasioihin. Jos on vaikea keksiä asioita, anna vielä konkreettisempia esimerkkejä, kuten oma kengännumero.
- 3 **Ohjeista kiertämään** tilassa ja äänimerkistä etsimään itselle pari. Parit näyttävät toisilleen omaa paperiaan. Tehtävänä on valita toisen paperista yksi asia, josta haluaa kuulla enemmän. Kummallakin on 1 min aikaa kertoa omasta asiasta toiselle.
- 4 **Jatkakaa kiertämistä** ja äänimerkin kuultuanne etsikää uusi pari.
- 5 **Lopuksi** voidaan käydä yhteinen kierros, jossa jokainen kertoo oman nimensä ja yhden asian omasta paperistaan.
- 6 **Keskustelkaa:**
 - Miksi toisiin tutustumiseen kannattaa käyttää aikaa
 - Mitkä asiat tutustumiseen vaikuttavat?
 - Mikä sitä helpottaa?
 - Oliko tämä kiva tutustumisharjoitus? Miksi?

Kerro oppilaille: Tukioppilastoiminnassa on tärkeää, että kaikkien on helppo osallistua toimintaan ja leikkeihin. Valitsemalla tarkasti sopivat harjoitukset helpotetaan osallistumista.

Uudessa ryhmässä kannattaa edetä parityöskentelystä kohti isompaa ryhmää. Tässä harjoituksessa kukin voi päättää sen, mitä haluaa kertoa itsestään.

2. Tukioppilastoiminnan perusteet

Kerro aluksi lyhyesti tukioppilastoiminnan historiasta ja siitä, kuinka oppilaat pääsevät mukaan luomaan ja kehittämään alakouluihin soveltuvaa tukioppilastoimintaa.

Kerro oppilaille:

MLL aloitti tukioppilastoiminnan Suomessa vuonna 1972. Ideana oli nuorten itsensä antama tuki ja ohjaus nuorille. Aluksi tukioppilaat keskittyivät päihdevalistukseen ja kertoivat muille oppilaille huumeiden ja päihteiden vaaroista. 1980-luvulta alkaen toiminnassa on painotettu yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutustaitoja. Nykyisin tukioppilastoiminnan teemoja ovat mm. kiusaamisen ja yksinäisyyden ehkäiseminen ja mediakasvatus.

Vaikka tukioppilastoiminta on kehitetty alun perin yläkouluihin, kaivataan samanlaista toimintaa myös alakouluun. Alakoulun tukioppilastoimintaa kehitetään yhdessä koulujen kanssa. Te saatte olla siinä uranuurtajia!

Tukioppilastoiminta on parhaimmillaan muiden ystävällistä huomioimista tavallisina koulupäivinä. Se on esimerkiksi oppilaiden tutustuttamista toisiinsa, koulun esittelyä uusille oppilaille, vertaistukea erilaisissa asioissa, yksinäisten pyytämistä mukaan ja kiusaamisen huomaamista. Lisäksi tukioppilaat voivat järjestää mukavia tapahtumia, joilla luodaan iloa ja myönteistä ilmapiiriä kouluun.

Tukioppilastoimintaa on ollut Suomessa jo yli 50 vuotta.

(koulutusdia 7)

Näiden harjoitusten avulla opitaan, mitä tukioppilastoiminta on ja miksi sitä tehdään:

Mikä motivoi 10 min

Tavoite: Pohtia, mikä motivoi toimimaan tukioppilaana.

Kesto: 10 minuuttia.

- 1 Kerro** aluksi, että tukioppilaaksi halutaan monesta eri syystä. Pyydä oppilaita sulkemaan silmänsä. Kerro ääneen erilaisia syitä tukioppilaaksi hakeutumiseen. Kukin oppilas pohtii mielessään, koskeeko väittämä itseä.
 - Haluat jotain uutta tekemistä
 - Haluat vaikuttaa kouluilmapiiriin
 - Haluat vaikuttaa siihen, ettei koulussa kiusattaisi
 - Haluat vaikuttaa siihen, ettei kukaan jäisi yksin.
 - Haluat auttaa muita
 - Haluat tuntea tekeväsi jotain tärkeää
 - Haluat jakaa tietoa ja osaamistasi muille
 - Haluat oppia uusia taitoja
 - Haluat olla osa tukioppilasryhmää
 - Haluat tutustua uusiin ihmisiin ja saada uusia ystäviä
 - Joku muu, mikä...
- 2 Keskustelkaa** valinnoista yhdessä.

Kerro oppilaille: Tukioppilaiksi tarvitaan monenlaisia oppilaita. Toimintaa on monenlaista ja jokaisen vahvuuksia kannattaa hyödyntää. Erinomainen tukioppilas voi olla sosiaalinen ja nauttia huomion

keskipisteenä olemisesta, mutta aivan yhtä lailla tukioppilaisiksi tarvitaan oppilaita, jotka ovat ehkä hiljaisempia, mutta hyviä kuuntelemaan.

Tukioppilastoiminnan tavoitteet 10 min

Tavoite: Luoda yleiskuva siitä, mitä tukioppilastoiminnalla tavoitellaan, ja miten sitä eri kouluissa toteutetaan.

Tarvikkeet: Koulutusdiat 9-10.

Kesto: 10 minuuttia.

Kerro oppilaille:

- 1** **Kerro**, että tukioppilastoimintaa toteutetaan kouluissa, jotta...
 - koulussa olisi hyvä olla
 - kukaan ei jäisi yksin
 - ketään ei kiusattaisi
 - jokainen voisi olla oma itsensä
- 2** **Kerro esimerkkejä** siitä, kuinka tukioppilaat edistävät toiminnallaan tavoitteiden toteutumista.

Välituntitoiminta

- Monessa alakoulussa tukioppilaat järjestävät muille oppilaille välituntitoimintaa (kepparivälitunti, pihapelit, rentoutusvälitunti, lautapelivälitunti, välituntivälinelainaamo)
- Joissain kouluissa tukioppilailta on välituntivahtivuorot, jolloin he kiertelevät pihalla, juttelevat jos näkevät yksin jääneitä, kutsuvat mukaan leikkiin.

Hymyä, moikkauksia ja ystävällisiä sanoja

- Tukioppilastoiminta on ennen kaikkea kivan kouluilmapiirin luomista.
- Toimitaan esimerkkinä, moikataan kaikkia ja puhutaan ystävällisesti

Huomataan asioita

- Lapset huomaavat paljon asioita, jotka aikuisilta jää näkemättä. Tukioppilaat huomaavat kiusaamista tai leikkien ulkopuolelle jättämistä ja kertovat huomioista aikuisille.

– Tukioppilaat juttelevat yksin jääneiden kanssa ja kyselevät kuulumisia. He kutsuvat ruokalassa omaan pöytään tai pyytävät välitunnilla mukaan leikkiin.

Tapahtumia ja tempauksia

– Tukioppilaat järjestävät usein erilaisia tapahtumia ja tempauksia, jotka lisäävät koulun yhteishenkeä ja tuovat iloa koulupäivään.

Joulukorttiaskartelua, piilotettuja pääsiäismunia, salakoodin ratkaisua, väriteemaviikkoa jne.

Pyytävät mukaan

– Tukioppilaat eivät sulje ulkopuolelle, vaan pyytävät mukaan.

– Tukioppilaat toimivat usein uuden oppilaan tukena.

Tukioppilastoiminnan arvot 5-20 min

Tavoite: Ymmärtää tukioppilastoiminnan arvot sekä pohtia, miten ne näkyvät käytännön toiminnassa.

Tarvikkeet: kyniä ja papereita, joille kullekin on kirjoitettu yksi arvo.

Kesto: 5-20 minuuttia.

- 1 Keskustelkaa** ensin, mitä arvo tarkoittaa.
- 2 Käykää** tukioppilastoiminnan arvot läpi joko yhdessä keskustellen tai syvällisemmin niin, että kullekin ryhmälle jaetaan oma arvo ja ryhmä miettii, mitä arvo tarkoittaa ja miten se voi näkyä tukioppilastoiminnassa.
- 3 Lopuksi** jokainen voi valita kolme arvoa, jotka ovat itselle tärkeitä ja joita haluaa erityisesti huomioida toimiessaan tukioppilaana.

Kerro oppilaille: Arvot ovat asioita, joita pidämme tärkeinä, ja joiden vuoksi haluamme toimia. Kun tehdään yhdessä asioita, on hyvä pysähtyä miettimään, mitä arvoja toiminnan taustalla on ja toteutuvatko arvot käytännössä.

Kertaa tukioppilastoiminnan arvot

Tukioppilaan tehtävät 15 min

Tavoite: Pohtia tukioppilaan perustehtäviä.

Tarvikkeet: Paperia ja kyniä.

Kesto: 15 minuuttia.

- 1 **Jaa** oppilaille kynät ja paperia.
- 2 **Jokainen piirtää** paperille kuusi yhtä suurta ruutua ja kirjoittaa kuhunkin yhden tukioppilaan tehtävän (6 tehtävää yhteensä).
- 3 **Seuraavaksi** oppilaat repivät osiot erilleen niin, että tulee kuusi erillistä lappua.
- 4 **Ohjeista** poistamaan ja repimään kaksi vähiten tärkeintä tehtävää.
- 5 **Ohjeista** poistamaan ja repimään vielä kaksi vähiten tärkeintä.
- 6 **Keskustelkaa** jäljelle jääneistä tehtävistä.

Kerro oppilaille: Muistuta, että tukioppilaan tärkeimmät tehtävät ovat

- huomioida toisia pienillä teoilla, kuten tervehtimällä, hymyilemällä tai kysymällä toiselta "mitä kuuluu?"
- toimia nuorempien oppilaiden tukena
- auttaa oppilaita tutustumaan toisiinsa
- tutustuttaa koulun vaihtajaa uuteen kouluun
- huomata kiusaamista tai ulkopuolelle jättämistä ja kertoa siitä koulun aikuiselle
- huomioida yksinäisiä ja kiusattuja
- järjestää tapahtumia ja välituntitoimintaa.

Sanaton jono 5 min

Tavoite: Järjestäytyä seuraavaa tehtävää varten pienryhmiin hausalla tavalla.

Kesto: 5 minuuttia.

- 1 **Kerro**, että oppilaiden tehtävänä on järjestäytyä puhumatta suuruusjärjestyksessä jonoon kotinsa talonumeron mukaan.
- 2 **Jaa** oppilaat tämän jälkeen pienryhmiin seuraavaa harjoitusta varten.

Ominaisuuksien kukka 15 min

Tavoite: Ryhmäytyä ja huomata, mikä meitä yhdistää ja erottaa.

Tarvikkeet: Paperia ja kyniä.

Kesto: 15 minuuttia.

- 1** Jaa oppilaat pienryhmiin.
- 2** Ryhmät piirtävät kukan, jossa on keskiosa ja jokaiselle ryhmän jäsenelle oma terälehti. Kirjoittakaa nimet terälehtiin.
- 3** Kirjoittakaa kukan keskelle, mitkä kolme asiaa yhdistävät kaikkia ryhmäläisiä.
- 4** Kirjoittakaa jokaisen omaan terälehteen jokin asia, mitä muilla ryhmän jäsenillä ei ole.
- 5** Esitelkää ryhmien kukat kaikille.
- 6** Keskustelkaa:
 - Mikä oli harjoituksen tavoite?
 - Mitä hyvää harjoituksessa oli?
 - Voiko siihen liittyä jotain haasteita?
 - Sopiiko harjoitus tutustumiseen ja ryhmäytymiseen?
 - Miksi on tärkeää, että on monenlaisia tukioppilaita?

Kerro oppilaille: On hienoa, että olemme ainutlaatuisia ja omanlaisia. Löytyy yhdistäviä tekijöitä ja erottavia tekijöitä. Ei ole ketään toista samanlaista kuin sinä. Jokaisella tukioppilaalla on omat vahvuudet ja tärkeintä on, että ne pääsevät käyttöön.

Vinkki: voitte tehdä myös koko ryhmän yhteisen kukan ja kiinnittää sen tukioppilaiden ilmoitustaululle.

3. Tukioppilaana toimiminen

Tukioppilaat luovat myönteistä ilmapiiriä, vahvistavat ryhmähenkeä ja huomioivat yksin jääneet. He näyttävät esimerkkiä ystävällisyydestä ja tukevat kiusattuja, vaikka kiusaamiseen puuttuminen on aikuisten tehtävä.

Näiden harjoitusten avulla opitaan, kuinka ehkäistä yksinäisyyttä ja kiusaamista tukioppilaana toimiessa:

Turvallinen ilmapiiri 30 min

Tavoite: Arvioida oman koulun ilmapiiriä.

Kesto: 30 minuuttia.

- 1** Kerro oppilaille, että harjoituksessa sanotaan väittämiä ja oma mielipide ilmaistaan siirtymällä mielipidettä vastaavaan paikkaan luokassa. Sopikaa mikä luokan kulmista tarkoittaa ”täysin samaa mieltä”, mikä kulma ”melko samaa mieltä”, mikä ”melko eri mieltä” ja mikä ”täysin eri mieltä”.
- 2** Valitse mitkä väittämät haluat ottaa mukaan harjoitukseen. Väittämät on jaoteltu ilmapiiriin ja muiden huomioimiseen sekä kiusaamistilanteisiin liittyviin väittämiin.
- 3** Esitä väittämiä ja pyydä oppilaita siirtymään mielipidettä vastaavaan kulmaan. Kysy perusteluja mielipiteille ja keskustelkaa aiheesta. Muistuta vielä, että jokainen pohtii rohkeasti omaa mielipidettään, eikä kenenkään tarvitse mennä muiden mukana.

Ilmapiiriin ja muiden huomioimiseen liittyvät väittämät:

- Tuntuu hyvältä, kun joku tervehtii koulussa.
- Koulussamme tervehditään muitakin kuin omia kavereita.
- Koulussamme on helppo olla oma itsensä.
- Jos joku haluaa olla itsekseen, annetaan hänen olla.
- Kaveriporukassakin voi tuntea olevansa yksinäinen.
- On tärkeää, että kaikilla on ainakin yksi kaveri.
- Koulussamme ei jätetä ketään ulkopuolelle.

Kiusaamistilanteisiin liittyvät väittämät:

- Kiusaaminen on helppo huomata.
- Kiusaaminen on vallankäyttöä.
- Koulussamme sivustakatsojat puuttuvat nimittelyyn tai kiusaamiseen.
- Kiusaamistilanteiden selvittämisessä pitää kuulla kaikkia osapuolia.
- Jos näkisin jotakuta kiusattavan, kertoisin siitä varmasti aikuiselle.
- Koulussamme pitää varoa ja käyttäytyä tietyllä tavalla, että ei tulisi kiusatuksi.
- Koulussamme saa arvostusta kiusaamalla toisia.

4 Keskustelkaa:

- Mitä harjoitus kertoi koulun ilmapiiristä?
- Minkälaisiin asioihin tukioppilastoiminnalla voidaan vaikuttaa?

Kerro oppilaille:

- Tukioppilaat luovat kouluun myönteistä ilmapiiriä järjestämällä toimintaa ja näyttämällä esimerkkiä toisten huomioimisesta.
- Tukioppilaat auttavat oppilaita tutustumaan muihin.
- Huomatessaan yksin jääneen oppilaan, tukioppilas kutsuu mukaan. Siihen tarvitaan rohkeutta olla aloitteellinen, myötätuntoa ja halua olla toiselle ystävällinen.
- Tukioppilaat luovat kouluun kiusaamisen vastaista normia. Tukioppilaat näyttävät mallia: kiusaaminen ei ole hyväksyttävää ja siitä pitää kertoa koulun aikuiselle.
- Kiusaamiseen puuttuminen on aina aikuisen tehtävä. Tukioppilaalla voi kuitenkin olla monia keinoja tukea kiusattua kiusaamistilanteessa. Hän voi esimerkiksi mennä kiusatun viereen ja pyytää tätä mukaansa. Kiusaajalle voi sanoa, että ”älä viitsi, tuo ei ole kivaa”. Luokan yhteisessä some-ryhmässä tai viestiketjussa voi asiallisesti pyytää lopettamaan, jos joku käyttäytyy loukkaavasti. Aina voi myös yrittää vastata rakentavasti ennakkoluuloisiin kommentteihin. Jos kyse on netissä tapahtuvasta rasismista tai vihapuheesta, henkilön voi ilmiantaa poliisin nettivinkkipalvelussa ja nettipalvelun ylläpitäjälle.

Vastaantulijat 10 min

Tavoite: Ymmärtää sanattoman viestinnän, eleiden ja ilmeiden merkitys.

Kesto: 10 minuuttia.

1 Pyydä oppilaita kävelemään ympäri tilaa. Kerro tapa, jolla vastaantulijoihin suhtaudutaan. Tavat voivat olla esim. seuraavia:

- Katso liikkuessasi lattiaan, älä kiinnitä muihin huomiota (älä kuitenkaan törmäile).
- Katso vastaantulijaa nopeasti, mutta käännä katseesi heti takaisin lattiaan.
- Katso vastaantulijaa silmiin ja hymyile hänelle.
- Katso vastaantulijaa silmiin ja nyökkää tervehdykseksi.
- Katso vastaantulijaa silmiin, kättele ja kerro oma nimesi.

2 Keskustelkaa:

- Miltä tuntui, kun toiset käänsivät katseensa pois? Olisiko heitä ollut helppo lähestyä?
- Miltä tuntui, kun toinen katsoi silmiin ja tervehti?

- Millainen ihminen on helposti lähestyttävä? Miten kehon asennot, ilmeet ja eleet vaikuttavat siihen?
- Miksi on tärkeää, että tukioppilas on helposti lähestyttävä?

Kerro oppilaille: Tukioppilaiden yksi tärkeimmistä tavoitteista on luoda myönteistä ja mukaan ottavaa ilmapiiriä. Pienillä eleillä, kuten hymyllä ja tervehtimisellä viestimme toisille, että sinut on nähty ja olet osa meidän kouluyhteisöämme. Kerro oppilaille, että jos puheen sisältö ja ilmeet tai eleet ovat keskenään ristiriidassa, ilmeet ja eleet ovat uskottavampia. Muistuta, että pienillä teoilla (eleet, katseet, hymy, tervehtiminen) piristää muita. Ja kun saa hymyn vastineeksi, se piristää myös itseä.

Lukuvinkki: [Kiusaamisen ehkäiseminen – opas tukioppilasohjaajalle](#) (yläkoulu)

Yksinäiset sydämet 25 min

Tavoite: Pohtia tukioppilaiden keinoja tukea yksinäistä.

Tarvikkeet: Paperia, liimaa, kyniä.

Kesto: 25 minuuttia.

- 1** Jaa parillinen määrä pienryhmiä.
- 2** **Yhdistä** aluksi kaksi ryhmää askartelemaan iso sydän, joka leikataan keskeltä sahalaitaisesti puoliksi, että se kuvaa särkynyttä sydäntä. Jaa sydämenpuolikkaat ryhmille.
- 3** **Pyydä** kirjoittamaan sydämen puolikkaisiin ajatuksia kysymykseen ”Mitä sinulle tulee mieleen sanasta yksinäisyys?”. Nämä voivat olla esim. sanoja, lauseita, ajatuksia lainausmerkeissä tai runoja.
- 4** **Seuraavaksi** ohjeista leikkaamaan paperista pieniä laastareita, joilla särkynyt sydän voidaan paikata. Pyydä kirjoittamaan laastareihin vastauksia kysymyksiin ”Miten tukarit voivat ehkäistä yksinäisyyttä?”, ”Miten tukari voi tukea yksinäistä?”.
- 5** **Yhdistäkää** kahden pienryhmän sydämet laastareilla.
- 6** **Esitelkää** pienryhmien teokset ja jutelkaa mm. Mitä tunteita herää, kun kuulet muiden kertovan omista ajatuksistaan? Yksinäisyys koskettaa. Voiko syntyneisiin ajatuksiin samaistua? Mitä ajatuksia teillä herää? Huomaatko, miten pienillä teoilla jo voi helpottaa ja vähentää yksinäisyyden kokemusta?

Kerro oppilaille: Tukioppilaiden yksi tärkeimmistä tehtävistä on ehkäistä kenenkään yksin jäämistä koulussa. Tukioppilaat järjestävätkin usein esimerkiksi välituntitoimintaa. Tukioppilaiden järjestämä toiminta auttaa oppilaita tutustumaan toisiin ja lisää ryhmähenkeä. Tukioppilaat tietävät, mitä oppilaiden maailmaan kuuluu. He myös tietävät ja näkevät koulun aikuisia paremmin, minkälaiset sosiaaliset pelisäännöt ja valtasuhteet

koulussa vallitsevat. Tukioppilas voi huomata, jos joku jää jatkuvasti ryhmän ulkopuolelle. Silloin tukioppilaan tehtävä on kertoa asiasta koulun aikuiselle.

Toisten oppilaiden yksinäisyyden poistaminen ei ole kuitenkaan tukioppilaiden tehtävä, vaan koulun aikuisten tehtävänä on viime kädessä huolehtia, että kukaan ei jää koulussa yksin. Tukioppilaat voivat kuitenkin näyttää esimerkkiä ja pyytää mukaan yksin jäänyttä oppilasta, mennä juttelemaan, kysyä kuulumisia, moikata, kannustaa tai pyytää pariksi.

Lukuvinkki: [Yksinäisyyden ehkäiseminen – opas tukioppilasohjaajalle](#) (yläkoulu)

Toinen koulutuspäivä

Tukioppilaiden toisessa koulutuspäivässä tukioppilaat:

- 1 oppivat, minkälainen on turvallinen ryhmä ja ymmärtävät, miksi tutustuminen on niin tärkeää.
- 2 harjoittelevat ohjaamaan leikkejä nuoremmille oppilaille.
- 3 suunnittelevat, miten tukioppilastoiminta näkyy koulun arjessa ja minkälaista toimintaa tukioppilaat voisivat järjestää.

1. Aloitus

Aloita toinen koulutuspäivä kertomalla, että tämän päivän aikana tukioppilaat tutustuvat lisää toisiinsa ja harjoittelevat yhdessä toimimista. Tämän lisäksi harjoitellaan erilaisten leikkien ohjaamista ja päästään suunnittelemaan tukioppilastoimintaa.

Tämän harjoituksen avulla oppilaat tutustuvat toisiinsa:

Pikatreffit 15 min

Tavoite: Lämmitellä päivään ja tutustua toisiin.

Tarvikkeet: Pilli tms. äänimerkkiä varten.

Kesto: 15 minuuttia.

- 1 **Asettukaa** kahteen sisäkkäiseen piiriin kasvot vastakkain. Kummassakin piirissä on oltava yhtä paljon osallistujia, jotta jokaiselle on pari. Huolehdi siitä, että kaverukset eivät ole vierekkäin. Uudessa ryhmässä on riski, että oppilas juttelee mieluummin tutun vierustoverin kuin vastapäisen kanssa.
- 2 **Pari** keskustelee annetusta teemasta (esim. 1 min/pari).
- 3 **Äänimerkistä** ulompi piiri siirtyy yhden askeleen vasemmalle ja samalla keskustelupari vaihtuu. Anna uusi teema, josta keskustellaan. Keskusteluteemoja:
 - Lempikirja/elokuva/sarja
 - Lapsuuden toiveammatti
 - Lempiruoka/juoma
 - Lempimusiikki
 - Lempivuodenaika
 - Toivematkakohde
 - Vapaa-ajan mieluisin tekeminen
 - Yhdistävä tekijä
 - Mitä tekisit, jos voitaisit lotossa
- 4 **Keskustelkaa:**
 - Oliko harjoitus hyvä tutustumiseen? Miksi?
 - Mitä hyviä puolia harjoituksessa on?
 - Voiko siihen liittyä jotain haasteita?

Kerro oppilaille: Harjoitus on matalan kynnyksen tutustumisharjoitus. Se, että pari muodostuu automaattisesti helpottaa keskustelua vähemmän tutun kanssa. Harjoituksessa jokainen voi itse päättää kuinka

paljon teemasta kertoo. Harjoituksen voi ohjata myös muille oppilaille. Tutustumis- ja ryhmäytymisharjoituksia on hyvä tehdä läpi vuoden, mutta erityisesti, kun ryhmässä tapahtuu muutoksia.

2. Leikkien ja ryhmän ohjaaminen

Leikin ohjaaminen vaatii hyvää suunnittelua ja ryhmän tarpeiden huomioimista. Leikin tulee olla turvallinen, helposti ymmärrettävä ja kaikille sopiva. Ohjaaminen voi jännittää, mutta parin kanssa toimiessa voi rentoutua ja tukea toinen toistaan.

Näiden harjoitusten avulla opitaan ohjaamaan leikkejä nuoremmille oppilaille:

Tyynyralli 30 min

Tavoite: Harjoitella yhdessä toimimista ja antaa esimerkki ryhmän ohjaamisessa huomioitavista asioista.

Tarvikkeet: Kaksi eriväristä tyynyä tms.

Kesto: 30 minuuttia.

- 1** Pyydä oppilaita muodostamaan iso piiri. Tehkää jako kahteen siten, että parittoman numeron saaneet ovat joukkue ja parillisen numeron saaneet ovat toinen joukkue.
- 2** Joukkueet saavat omat tyynyt, jotka erottuvat toisistaan.
- 3** Tyynyt lähtevät piirin vastakkaisilta puolilta liikkeelle myötä päivään siten, että kumpikin joukkue ojentaa mahdollisimman nopeasti tyynyä seuraavalle oman joukkueen jäsenelle (1–3–5–7–9–11...). Tyynyt ajavat kilpaa ja voittaja on se joukkue, jonka tyyny ohittaa ensimmäisenä toisen joukkueen tyynyn.
- 4** Ennen kilpailua on hyvä sopia yhteisesti, miten toimitaan, jos tyyny putoaa matkalla.
- 5** Keskustelkaa:
 - Millainen on hyvä leikki?
 - Muistatko olleesi mukana leikissä, joka ei toiminut/ollut mukava?
 - Minkälaiselle ryhmälle tämä leikki sopisi, miksi?
 - Mitä leikin ohjaamisessa on hyvä huomioida?
 - Miten leikin ohjaamiseen voi valmistautua?

Kerro oppilaille: Leikki pitää valita ryhmän mukaan. Onhan leikki turvallinen kaikille? Onhan siihen helppo osallistua? Sopiiko se ryhmäläisille? Ovathan ohjeet ymmärrettävät? Hyvä suunnittelu ja ohjaamisen harjoittelu auttavat.

Harjoitus tekee mestarin 45 min

Tavoite: Harjoitella leikinohjaamista.

Tarvikkeet: Puhelimet/tabletit tai leikit tulostettuna valmiiksi Nuortennetistä. Koulutusdiat 21–22.

Kesto: 45 minuuttia.

- 1 Käy** läpi harjoituksen alla olevat ohjeet leikin ohjaamiseen.
- 2 Jaa** oppilaat pienryhmiin.
- 3 Tutustukaa** Nuortennetin leikkipaikkaan: > nuortennetti.fi/tukarileikit. Kukin ryhmä poimii sieltä yhden harjoituksen. Voit antaa tarvittaessa reunaehtoja leikin valitsemiseksi:
- 4 Pienryhmät** ohjaavat vuorotellen leikkinsä muille ryhmäläisille. Jokaisen leikin jälkeen pysähdytään keskustelemaan leikistä ja ohjaamisesta:
 - Millaisiin tilanteisiin ja kenelle leikki sopii?
 - Voiko leikissä tulla vastaan haasteita (*esim. jos leikistä tippuu pois heti alussa, joutuuko vain odottamaan ryhmän ulkopuolella vai voiko leikkiä muuttaa niin, ettei siitä tippuisi ainakaan heti*)?
 - Mikä leikissä oli hyvää?
 - Miten sujui ohjeiden antaminen?
 - Kerrottiinko säännöt selkeästi ja kuuluvalla äänellä?
 - Kerrottiinko leikin tavoite eli miksi leikki tehtiin?
 - Miten voisi vielä parantaa ohjeiden antamista?
- 5 Keskustelkaa:**
 - Miltä leikin ohjaaminen tuntui?
 - Mikä oli helppoa, mikä vaikeaa?
 - Jännittikö ohjaaminen? Miten voisi seuraavalla kerralla helpottaa jännitystä?
 - Miten toimia, jos
 - A) joku ei kuuntele ohjeita
 - B) joku ei halua osallistua
 - C) joku riehaantuu
 - D) joku vetäytyy nurkkaan
 - E) joku ei ymmärrä sääntöjä
 - F) jotain jännittää?

Kerro oppilaille: Leikkiä ohjattaessa voi alkaa jännittää. Ajattele, että sinun ei tarvitse muistaa kaikkea ulkoa. Kun olet parin kanssa ohjaamassa leikkiä, voitte rennosti keskustella ja sopia, että autatte toisianne. Moni hakee esiintymiseensä turvallisuudentunnetta esimerkiksi pitämällä jotakin kädessään tai ottamalla mahdollisimman mukavan asennon.

Ohjeet leikin vetäjälle

- 1** Kokeile leikkiä ennen kuin ohjaat sen muille.
- 2** Kiinnitä osallistujien huomio leikin alussa itseesi ja osoita kehonkielelläsi, että sinä ohjaat leikkiä.
- 3** Selitä leikin säännöt.

- 4 Innostu itse leikistä.
- 5 Valvo samalla leikkiä.
- 6 Ole oikeudenmukainen ja johdonmukainen.
- 7 Lopeta oikeaan aikaan. (Pohdi etukäteen, mistä huomaa, että leikki on aika lopettaa.)
- 8 Huomioi kaikki leikkijät, myös leikistä pudonneet.
- 9 Keskustele lopuksi leikistä osallistujien kanssa.
- 10 Kiitä osallistumisesta.

3. Toiminnan suunnittelu

Tukioppilastoiminnassa on tärkeää, että jokainen saa tuoda omat ideansa esille ja niitä kuunnellaan. Toimintatavat kannattaa suunnitella yhdessä ja ideoita voi toteuttaa myös lukuvuoden aikana. Tukioppilastoiminnan tulee olla osallistujien näköistä.

Näiden harjoitusten avulla suunnitellaan, miten tukioppilastoiminta näkyy koulun arjessa ja minkälaista toimintaa tukioppilaat voisivat järjestää:

1-2-3 10 min

Tavoite: Kannustaa ryhmää kuuntelemaan toisiaan ja toimimaan yhdessä.

Kesto: 10 minuuttia.

- 1 **Pyydä** oppilaat piiriin. Tarkoituksena on yhdessä laskea järjestyksessä numeroita 1:stä 10:een. Kuka tahansa voi sanoa seuraavan numeron, mutta mikäli useampi oppilas sanoo saman numeron samaan aikaan, laskeminen aloitetaan alusta.
- 2 **Keskustelkaa:**
 - Miten harjoitus sujui?
 - Keksittiinkö yhteistyötä helpottavia käsimerkkejä tms.?
 - Sopsisiko harjoitus ohjattavaksi muille oppilaille?

Kerro oppilaille: Toimivassa vuorovaikutuksessa täytyy sekä uskaltaa ottaa oma puheenvuoro että antaa tilaa toiselle. Kerro, että seuraavaksi lähdetään ideoimaan tukioppilastoimintaa. On tärkeää, että jokainen

tukioppilas saa mahdollisuuden tuoda omia ideoitaan esille ja että niitä kuunnellaan. Tekeminen on helpompaa, jos sovitaan yhteisistä toimintatavoista.

Ideoidaan! 45 min

Tavoite: Ideoida tukioppilastoimintaa.

Tarvikkeet: isoja papereita, kyniä.

Kesto: 45 minuuttia.

- 1 Kiinnitä** tilaan 4 isoa paperia, joissa kussakin on valmiiksi kirjoitettuna yksi seuraavista teemoista:
 - Keksi idea, miten tukioppilaat voisivat vähentää kiusaamista.
 - Keksi idea, miten kukaan ei tuntisi oloaan välitunnilla yksinäiseksi.
 - Keksi idea, joka ilahduttaisi koulun arjessa (esim. haaste, tempaus, teemapäivä).
 - Keksi idea, mitä kaikki luokat voisivat tehdä yhdessä ja mikä lisäisi koulun yhteishenkeä.
- 2 Ideoinnin** jälkeen oppilaat kiertävät lukemassa tuotokset ja merkitsevät kuhunkin teemaan kolme parasta ideaa tukkimiehen kirjanpidolla.
- 3 Keskustelkaa** suosituimmista ideoista ja valitkaa parhaat jatkokehittämiseen. Keskustelkaa siitä, kuinka tärkeimpiä ovat arjen pienet teot, jotka tuovat hyvää mieltä. Tämän lisäksi lukuvuoden ajalle pohditaan toimintatapoja ja tapahtumia, millä kiusaamista ja yksinäisyyttä voidaan ehkäistä ja mukavaa yhteishenkeä .

Kerro oppilaille: On tärkeää, että tukioppilastoiminta on tukioppilaiden näköistä. Asioita ei tarvitse tehdä samoin kuin edellisinä vuosina. Uusia ideoita voi tulla myös lukuvuoden aikana, kun huomataan koulun arjessa tarpeita.

4. Lopetus

Tukioppilailla on monenlaisia vahvuuksia, jotka täydentävät toisiaan. Jokainen voi löytää tehtävän, jossa hyödyntää omia taitojaan. Tärkeintä on olla oma itsensä ja tehdä toiminnasta omannäköistä.

Näiden harjoitusten avulla oppilaat tunnistavat omia vahvuuksiaan ja refleктоivat koulutuksessa oppimaansa:

Tukioppilaan vahvuudet 20 min

Tavoite: Huomata, että tukioppilasryhmässä on paljon erilaisia vahvuuksia, jotka täydentävät toisiaan ja tekevät ryhmästä vahvan.
Tarvikkeet: Paperia, kyniä (tai valmiit vahvuuskortit, esim. MLL:n Vertaansa vailla -kortit), lankakerä/pallo/maskotti
Kesto: 20 minuuttia.

- 1 **Jaa** parit.
- 2 **Pyydä keksimään** mahdollisimman monta taitoa tai ominaisuutta, joita tukioppilas tarvitsee. Ne voivat olla esimerkiksi taito kuunnella tai halu auttaa. Parit kirjoittavat asiat itselleen ylös.
- 3 **Pyydä jokaista** oppilasta valitsemaan itselleen yksi taito tai ominaisuus, jonka he kokevat itselleen vahvuutena. Lisäksi pyydä miettimään, kuinka he voivat tukioppilana hyödyntää tätä vahvuutta.
- 4 **Pyydä tukioppilaita** seisomaan piiriin.
- 5 **Ota lankakerä** ja heitä se yhdelle oppilaista pitämällä itse langan päästä kiinni ja pyydä oppilasta kertomaan, mikä tukioppilaan valitsema vahvuus on ja miten hän voisi hyödyntää sitä tukioppilana toimiessaan. Voitte käyttää lankakerän sijasta myös esimerkiksi palloa tai koulun omaa maskottia.
- 6 **Tämän jälkeen** tukioppilas heittää lankakerän taas seuraavalle pitäen itse kiinni langanpäätä.
- 7 **Näin jatketaan**, kunnes kaikki ovat vastanneet ja verkko on valmis.
- 8 **Heitelkää** lankakerää takaisin päin samassa järjestyksessä. Oppilaat kertovat, mitä taitoja tai ominaisuuksia haluaisivat kehittää tukioppilana?

Kerro oppilaille: On hienoa, että tukioppilasjoukolla on paljon erilaisia vahvuuksia. Vahvuudet täydentävät toisiaan ja tekevät tukioppilasverkosta vahvan. Tukioppilailta on paljon erilaisia tehtäviä ja kukin tukioppilas voi löytää tehtävän, jossa saa hyödynnettyä omaa osaamistaan ja vahvuuksiaan. Verkko symboloi sitä, että emme ole yksin vaan teemme yhdessä.

Vinkki: Voit käyttää myös valmiita vahvuuskortteja (esim. [MLL:n Vertaansa vailla -kortit](#)), joista oppilaat valitsevat oman vahvuutensa.

Käsipalaute 10 min

Tavoite: Antaa palautetta koulutuksesta ja jakaa tuntemuksia.
Tarvikkeet: Paperia, kyniä.
Kesto: 10 minuuttia.

- 1 **Jaa** oppilaille paperit. Pyydä jokaista laittamaan oma käsi paperille ja piirtämään käden ääriviivat.
- 2 **Ohjeista** kirjoittamaan piirroksen asioita seuraavassa järjestyksessä:
– Peukalo: mikä oli parasta?

- Etusormi: mitä uutta opit?
- Keskisormi: mikä ei ollut niin kivaa?
- Nimetön: terveiset muille tuleville tukioppilaille.
- Pikkusormi: kouluarvosana koulutuksesta.

3 **Keskustelkaa** loppuksi yhdessä palautteesta.

Kerro oppilaille: Kiitä oppilaita osallistumisesta koulutukseen. Muistuta:

- Kaikista tärkein taito on olla oma itsesi. Olet erinomainen tukioppilas juuri omana itsenäsi!
- Tehkää tukioppilastoiminnasta teidän näköistänne
- Tärkeintä ovat pienet teot, niillä on suurimmat vaikutukset

Loppusanat

Tukioppilastoiminnassa oppilaat ovat itse merkittävässä roolissa luomassa kouluun mukavaa ilmapiiriä, jossa jokaisella oppilaalla on hyvä olla, eikä kukaan jää ulkopuolelle. Kun koulussa on kiva ilmapiiri, eikä tarvitse pelätä jäävänsä välitunnilla yksin tai joutuvansa kiusatuksi, on kouluun kiva tulla.

Tässä oppaassa esitellään alakoulun tukioppilastoimintaa. Materiaali sisältää ideoita laadukkaan tukioppilastoiminnan toteuttamiseen alakoulussa sekä koulutusrunгон tukioppilaiden peruskoulutukseen.

MLL tuottaa koulujen tukioppilastoimintaan ja kiusaamisen ehkäisytyöhön materiaaleja ja tarjoaa kouluttaja-apua. Voit tutustua niihin osoitteessa:

- mll.fi/ammattilaisille
- mll.fi/tilaakouluttaja

Julkaisun tiedot

Julkaisija

Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Toinen linja 17

00530 Helsinki

Käsikirjoitus

Anna-Kaisa Hiedanniemi ja Johanna Turpeenniemi

Muu työryhmä

Satu Suomalainen

Erja Anttonen

Sami Halme

Valokuvat

Wille Nyysönen

Julkaisu

2025

Ladattavat materiaalit

> [Alakoulun tukioppilasohjaajan koulutusdiat](#)

Aiheeseen liittyvät

- > [Tietoa alakoulun tukioppilastoiminnasta](#)
- > [Tapahtuma- ja koulutuskalenteri ammattilaisille](#)
- > [Tilaa alakoulujen tukioppilaille peruskoulutus](#)
- > [MLL:n verkkokauppa](#)

Päivitetty: 16.1.2025